

aliquam molestiam pateris ab aliquo, si non potes ex toto corde dimittere, credo quod ista, quæ narro, si subtiliter cogitare volueris, ex tota mente facile dimittere poteris. Hæc enim meditando et mente discutiendo, poteris iram vincere, poteris omnes diligere, poteris omnia Dei præcepta incunctanter adimplere, qui dicit: « Diligite inimicos » vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro persequentibus et calumniantibus vos¹. » Si tibi advenerit voluptas vagandi, recole quod jam mortua es cum Christo. Numquid homini crucifixo venit voluptas vagandi? Non; quia nihil cogitat qui ad mortem tendit, nisi de morte sua. Et tu jam mortua es huic mundo. Vide ne tu illi, aut ille tibi resuscitet. Dic potius cum apostolo Paulo: « Mihi mundus crucifixus est, et ego mundo². » Hæc vero cogitando vagationem mentis vincere poteris. Audi quid ipse Apostolus de pugna vitiorum adversus virtutes dicat vel doceat: « Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis³. » Tu autem si vis vivere cum Christo, mortifica per virtutes omnia vitia. Per charitatem mortifica avaritiam, per gaudium tristitiam, per pacem extingue discordiam, per patientiam mortifica superbiam, per bonitatem occide malitiam, per mansuetudinem extingue ferocitatem, per continentiam mortifica intemperantiam, per castitatem occide impudicitiam. Si istos actus carnis mortificaveris, sine dubio perenni lætitia cum Angelis in cœlis frueris.

CAPUT XII.

De Studio legendi Scripturas.

Non est in his diu morandum, quia transmitto Charitatem tuam ad latissimum campum divinarum Scripturarum,

¹ Matth. v, 24. — ² Galat. vi, 14. — ³ Rom. viii, 13.

ubi (1) quod hic deesse tibi decernis, si solerter perquiras, invenies. Quapropter deprecor dilectionem tuam, ut studium semper in te crescat legendi. Nullus enim, ut puto, potest Dei perfecte nosse præcepta, nisi qui legendi continuum habet studium; quia quanto quisque in divinis Scripturis magis assiduus fuerit, tanto majorem ex eis intelligentiam capit; sicut terra, quanto magis excolitur, tanto amplius fructificat. Nam quamvis tardum quis (2) sensum habeat, aliquid tamen discere poterit ex Scripturarum mysteriis, si assiduitatem legendi habuerit. « Qui enim habet, dabitur » ei, et qui non, jam quod videtur habere, auferetur ab eo⁴; » id est, qui habet studium legendi, dabitur etiam illi et intelligendi facilitas, et qui non habet studium legendi, etiam quod videtur habere, id est, quod naturaliter bonum intelligit, propter ignaviam ejus auferetur ab eo; et sicut ille qui tardus est ad intelligendum, pro sua bona intelligentia vel in tentatione recipiet gloriam; ita ille qui talentum sibi datum negligit, condemnabitur. Quapropter admoneo charitatem tuam, ut studium habeas legendi. Quæ enim nescimus, ex assidua Lectione discimus, quia omnis profectus ex Lectione procedit, quia dicitur: « Oratione continua a vitiis mundamur, Lectionibus instrui- mur; utrumque bonum est si liceat; si non liceat, melius est orare quam legere. Quicumque vult cum Deo semper esse, frequenter debet orare, et frequenter legere. Nam, cum oramus, cum Deo loquimur; cum vero legimus, Deus nobiscum loquitur. » Si hæc ita sint, o Deo dicata Mater, necesse est tibi orandi legendique studium habere. Lectio enim cognitionem Dei administrat, Lectio tenebras ignorantia fugat, Lectio homini scientiam confert; Lectione, Dei studium omniumque virtutum amor nutritur; per Lectionem cognoscere potes, qualis beatitudo, qualis gloria, qualis (3) sit claritas quæ promittitur Sanctis omnibus et

⁴ Matth. XIII, 12.

(1) Cod. male *vel*. — (2) Deest *quis* in cod. — (3) Cod. *quæ*.

electis. In Lectione cognoscere potes qualis pœna, qualis luctus, quale supplicium imminet malis, injustis et implis hominibus. Per Lectionem cognoscere vales, quid audituri sunt boni vel mali in die iudicii. Malis enim a Domino dicetur: «Ite, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est » diabolo et Angelis ejus¹; » bonis vero dicetur: «Venite, » benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi². » Hæc enim omnia Lectione continua discimus. Lectio enim administrat, quomodo prospera, quomodo adversa tolerare debeas. Quapropter subjungendum est hic aliquid, quod in exemplis sanctorum Patrum legi, qui infirmitates vel omnia adversa pro Christi amore patienter tolerare studuerunt. Hæc legas, hæc memoriæ commendes; illos totis viribus imitari stude.

CAPUT XIII.

De Admonitione Tribulationum et Infirmitatum.

HORTOR igitur, ut si Infirmitas vel contrarietas tibi acciderit (1), quatenus perfici valeas, scire qualiter tribulationes omnesque Infirmitates tolerare debeas, te oportet. Lectioni esto dedita; ibi enim invenies: «Ego enim quos » amo corrigo et castigo³. » Si Dominus quos amat corrigit et castigat, ergo et tu, Mater, ama argui et castigari ab illo. Qualiscumque infirmitas tibi advenerit, gratanti animo suscipe illam. Volo tibi unam rem de Historia Tripartita narrare, quam subinde volo ut legas et memoriæ commendes. Fuit Benjamin senior, qui valde clarior habebatur, dono

¹ Matth. xxv, 41. — ² Ibid. 34. — ³ Apoc. iii, 19.

(1) Hic quedam deesse videntur, qualia forent ista: *Patienter tolere; quibus ut perfici valeas, etc.*

Dei ita (1) ditatus, ut sine meditatione, sed solo tactu manûs, aut olei unctione, facta oratione, sanaret ægrotos. Hic fertur incidisse hydropicam infirmitatem, et tantum ejus corpus intumuisse, ut non posset per januam cellulæ suæ, in qua habitabat deferri, nisi tabulæ ante positæ sublata fuissent. Hic ergo passionis suæ tempore, pene octo mensibus ante mortem, bene in sella latissima sedens curabat solemniter ægrotantes, non graviter ferens quod suæ ægritudini non prodesset, sed etiam circumdantes consolabatur, et deprecabatur, ut rogarent Deum pro anima ejus, et de corpore non curarent, quia, dum sanus esset, nihil sibi profuisse dicebat. Hunc Benjamin imitari stude, o sanctissima Mater; in omnibus Infirmitatibus tuis, semper gratias Deo stude referre. Audiat dilectio tua de beato Stephano monacho, qualiter in Infirmitatibus gratias Deo studuerit reddere. Stephanus autem, qui circa mare Oceanum habitabat, perfecta degens et integra continentia, circa sexaginta annos probatissimus monachus fuit. Fuit autem et Antonio magno notissimus, et amantissimus, et sapiens, locutione suavis et utilis. Tristantium consolabatur animos, et lacrymantes revocabat; si et necessaria Tribulatio perveniret sibi, malis erat gaudens in (2) propriis. Denique dum in infirmitatem incurabilem pervenisset, et medici putrida (3) verba dicerent, ille tamen manibus operabatur, palmarum plectens folia, et præsentibus persuadens, ut de rebus hujus mundi non dolerent, neque aliud cogitarent, nisi de bono fine. «Deus, inquit, qui fecit cuncta quæ utilia sunt, ipse sit cogitatio nostra. Ego autem novi; hujusmodi passiones pro peccatis eveniunt, et melius est hic pœnam solvere, quam post mortem æterna supplicia sustinere.» Stude ergo ita similiter, o Mater Deo dicata, dicere, quæcumque Infirmitas aut alia contrarietas tibi evenerit. Considerare quoque summopere debemus,

(1) Deest ita in cod. — (2) Cod. *talis erat in gladiis propriis.* — (3) Sic cod., eo forte sensu quod dicerent verba quæ putredinem mox futuram prænuntiabant.

si illi qui sancti et justi erant, Domino pro Infirmirate et Tribulatione gratias referebant, quanto magis nos qui peccatores sumus, Infirmirates et Tribulationes amare debeamus, præsertim cum Apostolus dicat, quod « Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei¹ » Amandæ sunt Tribulationes; cum gratiarum actione a nobis tolerandæ sunt Infirmirates, quatenus hæredes regni cœlestis effici mereamur. Peccator enim qui in hoc mundo flagellari non meretur, in inferno æternaliter torquebitur. Optandum nobis est ergo, o sanctissima Mater, ut in hac vita dum vivimus, Tribulationes et Infirmirates pro Christi amore, et pro remissione peccatorum nostrorum libenti animo sustineamus. Scire namque debet dilectio tua, quibus modis Dominus hominem flagellat. Primo modo flagellat ad probationem, sicut flagellatus est Job et Tobias. Ad hoc enim flagellati sunt, ut probati essent et manifesti, ab aliis ob causam exempli imitandi, ut eorum cognoscentes patientiam, illos imitari studeamus. Secundo modo Deus hominem flagellat, ne se in superbiam extollat, vel in securitate ponat, quod ad Sanctos pertinet specialiter, sicut beatus apostolus Paulus, qui de se ipso dicebat: « Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet²; » Qui postquam cognovit quod salubre illud fuisset sibi flagellum, dixit: « Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi³. » Tertio modo Deus hominem flagellat propter peccata, sicut paralyticum, cui dixit: « Remittuntur tibi peccata tua⁴; » deinde subjungit: « Tolle lectulum tuum, et vade in domum tuam⁵. » Per hoc enim quod ille primitus peccata dimisit, et deinde ab Infirmirate curavit, aperte demonstratur, quod Infirmirate ei propter peccata evenit. Quarto modo Deus hominem flagellat, ut sua virtus vel Sanctorum suorum meritis demonstraretur; sicut de cæco nato, de quo ipse in Evangelio dicit: « Neque

¹ Act. xiv, 21. — ² 2 Cor. xii, 7. — ³ Ibid. 9. — ⁴ Matth. ix, 2. — ⁵ Ibid. 6.

» hic peccavit, neque parentes ejus, ut cæcus nasceretur, » sed ut manifestentur opera Dei in illo¹. » His verbis aperte demonstratur, quod ideo cæcus natus fuit, ut a Deo illuminaretur, ac per hoc virtus divinitatis ostenderetur. Quinto modo Deus hominem flagellat, ut hic incipiat tormenta sustinere, quæ post mortem sine fine sustinebit; quod solummodo ad malos pertinet, sicut Antiochus et Herodes inchoaverunt hic pati, quod postea in inferno passuri erant. De his scriptum est: « Duplici contritione contere eos², » id est, in præsentem et in futuro. His quinque modis Deus hominem flagellat; idcirco incognitum est quomodo ex his unusquisque flagellatur, ut timeat et emendet quod fecit flendo, quatenus flagellum ei ad profectum eveniat. Admonenda est ergo beatitudo tua, ut hos quinque modos, quibus Deus hominem flagellat memoriter teneas, quatenus in omni Infirmirate et Tribulatione semper ante mentis oculos, quæ dicta sunt, habeas. In his namque meditando flagellum Dei gratanti animo tolerabis. Firmiter enim debemus credere, quod nullum peccatum sine vindicta relinquitur. Aut enim hic per pœnitentiam unusquisque peccatum suum delet (1), aut Dominus pie per suum flagellum purgat, aut post mortem igne purgatorii purgabitur; quod si his modis peccatum hominis non fuerit deletum, post hanc vitam in ignem descendet æternum. Hæc vero audiens et ad memoriam reducens, nequaquam debes de tua desperare salute, et (2) nequaquam cum desperatione dicere: « Multa sunt mala et innumerabilia peccata mea. » Scito pro certo quod nullus tantum potest peccare, quantum Dei pietas valet dimittere, si tamen pœniteat peccans, et si ad illum se convertere studeat.

¹ Joan. ix, 3. — ² Jerem. xvii, 18.

(1) Cod. *deleat*. — (2) *Deest et in cod.*

CAPUT XIV.

De Venia peccatorum speranda.

Et quia sermo se intulit de venia peccatorum speranda, volo factum Theodosii imperatoris tibi ad memoriam reducere, per quod ad sperandam peccatorum Veniam mens tua sublevetur, et ad lacrymarum fluentia proferenda (1) cortuum compungatur. Cur desperabit aliquis peccatorum habere Veniam, si ad Deum ex toto corde convertatur, cum supradictus Imperator septem millia occidens, pueros et (2) matres, lamentando et se reum agnoscendo, Veniam infra paucos dies potuit promereri? Ut igitur manifeste cognoscere possit sanctitas tua, quo modo hæc gesta sunt, cur videlicet septem millia hominum occidens, et ista occasione se reum agnoverit, et quomodo se humiliaverit, et quomodo Veniam promeruerit, verba Historiæ Tripartitæ hic per ordinem sunt inserenda; per quæ verba in multis proficere, Domino auxiliante, virtutibus poteris; primum quidem in speranda Venia peccatorum, qui tantorum hominum sanguine reus existens, facile Veniam impetravit. Deinde considera humilitatem, quia cum Imperator esset, per prædicationem beati Ambrosii tantum se humiliavit, ut omnibus peccatoribus inferiorem se esse cognosceret; deinde lacrymis se dedit abundanter, quia cum in ecclesiam intravit, pavementum ipsius ecclesiæ lacrymis rigavit. Volo igitur, ut hoc tuæ charitati non incognitum sit, quia nemo simul in se omnia valet extinguere vitia. Nam dum quispiam passionem libidinis effugerit, in avaritiam currit (3), et cum ab avaritia declinaverit, invidiæ fovea illi paratur, et si invidiam vicerit, mox vitium furoris, et alios

(1) Cod. *perferenda*. — (2) *Deest et* in cod. — (3) Sic cod. in textu, at in marg. *vergit*.

plurimos laqueos ei apponit inimicus, per quos capere possit incautos. Non est utique facile hominibus vitare universas insidias hominis, sed mens in divino solatio vigilans, argumenta et machinationes antiqui hostis destruit. Theodosius namque imperator habuit passionem furoris, sed cum furore immensam crudelitatem commisit (1). Quare Theodosii pro tua utilitate, id est, ut in supradictis virtutibus ex ejus lectione proficias, factum necessarium est. Civitas Thessalonica (2) grandis est et populosa, in qua cum fuisset seditio magna, quidam ex iudicibus lapidati sunt, atque tracti per civitatem, et ad ultionem decollati. Ista enim de causa indignatus Theodosius, iracundiæ non refrenavit infirmitatem, sed jussit injuste gladios super evaginari, et una cum nocentibus innocentes interimi; septem millia etiam hominum, sicut fertur, occisa sunt, iudicio non præcedente, sed tanquam animalia omnes quidem occisi sunt. Hujusmodi plateam plenam gemitibus audivit Ambrosius; et cum princeps Theodosius Mediolanum venisset, et solemniter in sanctum templum voluisset intrare, occurrit ei foras ad januas beatus Ambrosius, et ingredientem his sermonibus a templi ingressu prohibuit. «Nescis, Imperator, perpetratae nequitiae a te quanta sit magnitudo; nam post scandalum (3) tanti furoris, mens tua Veniam petiisse peccati non (4) cognoscitur, quam causam (5) prohibet potestas imperii. Decet tamen ut vincat ratio potestatem. Scienda quippe natura est, et ejus mortalitas, atque resolutio, et pulvis, ex quo facti atque redigendi sunt in eum homines, et non in flore purpureo confidendum, sed oportet considerare infirmitates cooperti corporis, et infirmitates cœqualium hominum. Non est confidendum in purpura, sed magis considerandum est, o princeps Imperator, quod (6) unus est Deus omnium rex, et omnium creator. Quibus igitur oculis Domini aspicias

(1) Cod. *permisit*. — (2) Id. *Theosolimita*. — (3) Id. *causam*. — (4) *Deest non* in cod. — (5) Forte legendum *quod sane*. — (6) *Deest quod in* cod.

templum? quibus pedibus palpabis sanctum ipsius pavementum? Quomodo manus extends (1), de quibus sanguis justus adhuc distillat? quomodo hujusmodi manibus sanctum suscipies Domini corpus? Qua præsumptione ori tuo porriges (2) poculum sanguinis Domini pretiosi, dum furore sermonum tantus sanguis injuste sit effusus? Recede ergo, recede, et ne (3) secundo peccato priorem nequitiam augmentes (4). Tu tandem suscipe vinculum, quo te Dominus omnium nunc ligavit. Est enim medicina maxima sanitatis cognitio peccati. » His quoque sermonibus imperator Theodosius obediens fuit, divinis eruditionibus nutritus, et aperte (5) utilia monita sacerdotum agnoscens, et deflens ad regalia remeavit. Cumque octo mensium continuata transissent tempora, appropinquavit Salvatoris nostri Jesu Christi nativitas. Imperator Theodosius assiduè lamentationibus in palatio residens, continuas lacrymas incessabiliter emittebat. Ingressus autem Rufinus magister singularem fiduciam apud Theodosium habens, vidit eum in lamentatione prostratum; accessit ut lacrymarum causas inquireret. At ille amarissime ingemiscens, et vehementius lacrymans: « Tu, inquit, Rufine, me deludis, et mea mala non sentis. Ego autem lamento et gemo calamitatem meam, quia servorum quidem, et mendicantium, et claudorum est templum Dei, et ipsi templum ingredienti, proprium Dominum licite exorant; mihi vero ingressus non est patens ad Deum; insuper et cœli mihi clausi sunt, qui animas suscipiunt justorum. » Hæc enim singula verba dicens, singultibus (6) verba singula irrumpebat. Rufinus respondit: « Vado, inquit, si tibi placet, et Pontifici precibus persuadebo, ut solvat vinculum, quo te ligavit. » Ait ei (7) Theodosius: « Non suadebis Ambrosium servum Dei. Novi enim decretum illius esse justum, neque

(1) Cod. *extendis*. — (2) Id. *porrigis*. — (3) Id. *in*. — (4) Id. *augmentasti*. — (5) Id. addit *sciens* quod videtur abundare. — (6) Id. *singultus*. — (7) Id. *enim*.

credas per imperialem potentiam, quod (1) legem possit prævaricari divinam. » Cumque Rufinus pluribus verbis niteretur, ut promitteret Ambrosium esse flectendum, Theodosius eum pergere cum festinatione præcepit. Ipse vero, spe data, post paulum secutus est eum, credens promissionibus ipsius. Porro mirandum! Ambrosius mox ut vidit Rufinum, dixit: « Imitatus es impudentium (2) canum vestigia, o Rufine, tantæ necis auctor existens; pudorem existentem detergens, non erubescis, nec metuis contra divinam imaginem latrare. » Cumque supplicaret Rufinus, et Theodosium imperatorem diceret esse venturum, superno zelo Ambrosius dixit: « Rufine, ego prædico quia ingredi Ecclesiam prohibebo. Si vero imperium in tyrannidis mutavit vocem (3), ego libenter suscipiam. » Hæc et alia plurima Rufinus audiens, nuntiavit Imperatori votum Antistitis, monens, ne forte de palatio procederet. Ait Imperator, hoc in media platea cognoscens: « Pergam, justas (4) et in faciem suscipiam contumelias. » Cumque ad sacra limina pervenisset, in sanctam quidem basilicam non præsumpsit intrare, sed veniens, et eum in salutorio inveniens, supplicavit ut ejus vincula dissolveret. At ille crudelem dicebat ejus esse præsentiam, et contra Deum venire Theodosium, ejusque calcare leges. Verum inquit Imperator: « Non insurgo adversus ecclesiasticas sanctiones, neque unquam ingredi limina sacra contendo. Sed te solvere vincula mea depono; Domini clementiam pro me exorare stude, nec mihi januas præcipias claudi, quas Dominus cunctis pœnitentiam agentibus aperuit. » Tunc ait Antistes: « Quas pœnitentias ostendisti post tantas iniquitates, et quibus medicaminibus incurabilia vulnera plagasque curasti? » Ait Imperator: « Tuum opus est et docere et medicamina temperare, meum vero est oblata suscipere. » Tunc sanctus Ambrosius dixit: « Quoniam cum furore tuo

(1) Cod. *ut*, et deinde *possis*. — (2) Id. *imprudentium*. — (3) Id. est *si imperium in tyrannidem commutatum, jam hoc nomen debet accipere*. — (4) Cod. *male injustas*.

equam iudicium commisisti, et ratio non protulit sententiam, sed potius iracundia, scribe legem, quæ decreta furoris evacuet, ex qua sententia antequam executionem recipiat, nullis obstantibus prescriptionis litteris, triginta dies expectet; quibus transactis diebus, ratio causam removens injustitiæ, quæ cognoverit, in veritate disponat (1). In his enim diebus cognoscetur utrum justa sit sententia, quam protulisti an injusta. Si justa fuerit, permaneat; si autem injusta, destruatur; numerus triginta dierum ad hoc examinandum sufficiet. » Hanc admonitionem imperator Theodosius libenti animo suscipiens, et optimam esse confitens, legem describi repente præcepit, et propria manu litteras confirmavit. Quo facto, vinculum ejus solvit Ambrosius. Quæ lex observatur; in tali namque tenore facta est illa descriptio, ut si quos Imperator morti damnasset, illis lex triginta dierum servaretur, et post triginta dies quod justum perhiberetur, hoc ageretur. Sic igitur sacratissimus Imperator ingredi limina præsumens ecclesiæ, protinus in pavimento jacens, Davidicam vocem proclamavit dicens: « Adhæsit pavimento anima mea, vivifica me secundum » verbum tuum¹; » manibus capillos vellens, veniam a Deo impetrari poscebat. Cumque tempus accederet, quo munus ad altare solebat offerre, surgens cum lacrymis ecclesiam ingressus est. Cum (2) vero obtulisset, ut solitus erat, inter cancellos stetit altaris. Reversus Ambrosius eum stare non quievit, sed differentiam locorum edocuit, et primo quæsit quid ibidem expectaret. Imperatore dicente: « Sustinere se sacrorum mysteriorum perceptionem, » per archidiaconum remandavit dicens: « O Imperator, interiora loca tantum sacerdotibus sunt collata, quæ cæteri nec ingredi, nec contingere permittuntur. Egredere igitur, et hanc expectationem cum cæteris habeto communem. Purpura namque Imperatores, non Sacerdotes facit. » Tunc fidelissi-

¹ Psal. cxviii, 25.

(1) Cod. *disponit*. — (2) Id. male *cumque*.

mus Imperator etiam hanc traditionem gratanti animo suscipiens, remandavit dicens: « Non audaciæ causa inter cancellos mansi, sed in Constantinopolitana urbe hanc consuetudinem esse cognovi, unde ago gratias pro hujusmodi medicina. Quam quia tali et tanta virtute et Præsul et Imperator clarebant! Egonamque utriusque opus admiror (1) illius fiduciam, hujus autem obedientiam, id est, fiduciam sacerdotis, et obedientiam imperatoris; illius zeli fervorem, hujusque fidei puritatem, id est zeli fervorem in sacerdote, fidei puritatem in rege. Igitur ex hoc opere, quod nunc est narratum, datur intelligi, quod potest nos excitare, o sanctissima deoque dicata Mater, in custodia multarum virtutum. Hæc igitur Theodosii christianissimi principis, et beatissimi pontificis contentio sancta provocat hominem ad sperandam Veniam peccatorum. Quam (2) maxima cura hanc contentionem tibi scribere studui. Provocat enim (3) charitatem, humilitatem, obedientiamque sectandam, quas virtutes in principio hujus admonitionis tuæ dilectioni commendare curavi. De quibus igitur virtutibus te in principio hujus exhortationis admonui, de ipsis te et in fine commoneo, quatenus bonum quod cepisti, perseveranter perficias. Nam (4) utrumque cor lapideum ad lacrymas perfluendas (*sic*) incitat, et ad zeli fervorem. Deprecor vero dilectionem tuam, ut hunc actum, ac sanctissimam pœnitentiam piissimi principis, et zelum sanctissimi pontificis crebro legas, quia magnus profectus latet. Si itaque ea, quæ tuæ sanctitati scripsi, prudentissima Mater, perficere opere poteris, et prorsus ante omnia vitia repuleris, et quæ in hac admonitione narrantur bona custodire volueris, scito quod tuis viribus hæc non facies, sed illo aspirante et adjuvante, qui in Evangelio dicit: « Sine me nihil potestatis facere⁴; » et non

¹ Joan. xv, 5.

(1) Cod. *admirans*. — (2) Id. *de quibus*, et deinde *causa*. — (3) Id. *etiam*. — (4) Id. iterum *etiam*.

solum facere, sed nec etiam dicere vel cogitare aliquid boni valemus, nisi illo operante et donante, a quo omnè bonum procedit. Audi quoque quod Dominus de hac causa per Jeremiam prophetam dicit: « Non gloriatur sapiens in » omni sapientia sua, et fortis in fortitudine sua, nec dives » in divitiis suis; sed in hoc gloriatur, qui gloriatur (1), » scire et nosse me¹. » Per hæc enim verba omnis superbia ab animo auferetur, quia sapientia, et fortitudo, et potentia in nihilum reputantur; et ista est sola gloriatio, ut sciat et intelligat quod ipse Dominus sic facit et iudicium et justitiam in terra². Ex isto enim loco apostolus Paulus sumpsit exemplum, quod ad Corinthios scripsit: « Fratres, qui gloriatur in Domino gloriatur³. » Ubi sunt ergo illi qui dicunt hominem arbitrio (2) regi? ubi sunt, qui dicunt quod a nobis bonum inchoare possumus? Nequaquam illis credere debemus, qui nec cogitare, quanto minus perficere valemus bonum, nisi ipso donante? Ergo si Dei gratia largiente, bonum opus peregeris, et ea quæ tuæ beatitudini scripsi, cuncta perfeceris, non tuis viribus ac meritis attribuas, sed illi, qui in te operatur et velle et perficere, atque bonam voluntatem⁴.

CAPUT XV.

De criminalibus et incestuosis Peccatis.

SCIENDUM est igitur unicuique, qui gehennam æternæ pœnæ quærit evadere, et cœlestis patriæ gloriam acquirere desiderat, quæ sint mortalia, et incestuosa, et criminalia

¹ Jerem. ix, 23. — ² Psal. xcviij, 4. — ³ 1 Cor. i, 31. — ⁴ Philip. ii, 13.

(1) Cod. male pro *qui gloriatur*, habet solummodo *in*. — (2) Id. *arbitro*.

Peccata, pro quibus nemo evadere potest sempiternum supplicium, nisi per lavacrum regenerationis, quod est baptismatis sacramentum, aut post baptismum commissa per pœnitentiam expiaverit, aut libenter ex his in hac vita dignam vindictam receperit, quia non iudicat Deus bis in idipsum¹. Sunt autem hæc, quæ Paulus apostolus enumerat dicens: « Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non » consequentur². » Ait ad Galatas de Peccatis criminalibus: « Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio; » sive dicatur generaliter omne peccatum, sive omnis immunda pollutio; « Immunditia, » id est, verba turpia, vel plusquam necesse est libidinis; « Luxuria, » id est, irrefrenata concupiscentiæ prostitutio; « Idolorum servitus; » id est, aut mammona magis quam Deum diligere, aut auguria, id est, temporalia facta nimis attendere; « Veneficia, » id est, qui venena noxia aut mortalia conficiunt, aut potiones ad partus necandos faciunt; « Inimicitia, » id est, qui corrupto vinculo Christianæ charitatis inimicus cuicumque efficitur, sive pro concupiscentia rerum suarum, sive pro invidia; « Contentiones, » id est, ubi voluptas sive pertinacia superbiæ fuerit magis quam ratio veritatis non requirit; « Æmulationes, quæ (1) invidiæ sunt, sicut in Libro Regum legitur æmula Annæ Fenenna³; sive æmulari imitari dicitur, id est, attendere vel sequi ut per Psalmistam dicitur: « Noli æmulari in eo, qui » prosperatur in via sua⁴; » id est, noli eum sequi vel attendere; hoc enim verbum et in bono potest accipi, sicut et apostolus Paulus ait: « Æmulamini charismata » meliora⁵. Iræ, » id est, irrationales animi commotiones; « Rixæ, » id est, contumeliosæ injuriæ (2) et opprobria verborum; « Dissensiones, » id est, discordiæ, sectæ, quæ a sequendo dictæ sunt; id est, quando relicta regula

¹ Job. xxxiii, 14. — ² Galat. v, 21. — ³ 1 Reg. i, 1, et seqq. — ⁴ Psal. xxxvi, 7. — ⁵ 1 Cor. xii, 31.

(1) Deest *quæ* in cod. — (2) Id. *contumeliosas injurias*.